

Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут

Кафедра обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Теоретичні основи і методичні аспекти аудиту грошових коштів
(за матеріалами Товариства з обмеженою відповідальністю «Бріз-Т»,
м. Вінниця)

Здобувача вищої освіти
II курсу, групи ФКА-21 з(м)
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
освітньої програми
«Фінансовий контроль та
аудит»
заочної форми навчання

Мар'ї ЛАВРІНЧУК

Науковий керівник
д-р. екон. наук, професор

Ганна ДАЦЕНКО

Гарант освітньої програми
д-р. екон. наук, професор

Ганна ДАЦЕНКО

Вінниця 2023

ЗМІСТ

ВСТУП		2
РОЗДІЛ 1	Теоретичні основи і методичні аспекти аудиту грошових коштів	5
1.1.	Економічний зміст грошових коштів підприємства: теоретичний аспект	5
1.2.	Характеристика виду діяльності та організаційно-економічна характеристика ТОВ «Бріз-Т»	12
РОЗДІЛ 2	Організаційно-інформаційні основи аудиту грошових коштів підприємства	16
2.1.	Оцінка системи бухгалтерського обліку як інформаційне забезпечення аудиту грошових коштів	16
2.2.	Організація та планування аудиту грошових коштів	23
РОЗДІЛ 3	Аудит та аналіз грошових коштів підприємства	30
3.1.	Аналіз грошових коштів на ТОВ «Бріз-Т»	30
3.2.	Процедури та прийоми аудиту грошових коштів на ТОВ «Бріз-Т»	37
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ		42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		46
ДОДАТКИ		53

ВСТУП

У сучасних кризових умовах управління грошовими коштами підприємств є важливим засобом підвищення ефективності їхнього господарювання. При цьому важливою умовою господарювання є комплексна оцінка стану підприємства, що набуває особливого значення практично для всіх ланок фінансово-економічної системи. Характерна увага приділяється підприємству як первинній і провідній одиниці економіки, оскільки саме тут створюються конкретні економічні блага, які стають першоосновою національного багатства.

Фінансово-господарська діяльність вітчизняних підприємств неможлива без наявності і руху грошових коштів, який і визначає вхідні та вихідні грошові потоки. Визначення сутності поняття «грошовий потік», а також «управління грошовими потоками» є дискусійним питанням серед багатьох учених-економістів. Нині через велику різноманітність поглядів та дискусій стосовно досліджуваного питання воно залишається недостатньо вивченим у науковій літературі. Необхідність подальшого дослідження сутності та основних аспектів ефективного управління грошовими коштами підприємства зумовлена тим, що без наявності грошових потоків на підприємстві неможливий жоден напрям його діяльності.

Мета дослідження – удосконалення теоретико-методичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо управління грошовими коштами підприємств.

Для реалізації зазначеної мети в роботі сформульовані такі завдання:

- розглянути економічний зміст категорії «грошові кошти» підприємства;
- з'ясувати сутність, види, роль та завдання аудиту грошових коштів підприємства;
- опрацювати нормативно-правове забезпечення щодо обліку та контролю стану збереження та використання грошових коштів підприємства;

– здійснити аналіз грошових коштів підприємства.

Об'єктом дослідження є методика обліку, аналізу та аудиту грошових коштів підприємства. Предметом дослідження є теоретико-методичні, організаційно-економічні засади розвитку та прикладні аспекти аудиту грошових коштів підприємства.

Методи дослідження. У процесі розробки основних положень роботи теоретичну основу дослідження склали фундаментальні праці вітчизняних і зарубіжних учених з проблем і важливості обліку, аналізу та аудиту грошових коштів. При написанні роботи були використані методи бухгалтерського обліку, економічного аналізу, економічної статистики, економіко-математичні методи. Для забезпечення точності та оперативності одержання результатів реалізація окремих методів здійснювалася з використанням програми Microsoft Office Excel.

Інформаційною базою дослідження були законодавчі та нормативні акти, інструктивні матеріали, наукові праці за темою дослідження, спеціалізовані періодичні видання, матеріали науково-практичних конференцій та семінарів, офіційна статистична звітність, показники фінансової звітності та аналітичного обліку підприємства.

Основні положення, результати та висновки роботи обговорювалися на XI Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю» (22 березня 2023 р., Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ), тема доповіді «Особливості контролю грошових коштів у процесі управління підприємством». Також тези доповідей «Організація та методика внутрішньогосподарського аудиту грошових коштів на підприємстві» було опубліковано у Віснику студентського наукового товариства «ВАТРА» (20 квітня 2023 р, Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ).

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 72 найменування, та 9 додатків. Загальний обсяг становить 52 сторінки, на яких розміщено 8 таблиць та 8 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ І МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АУДИТУ

ГРОШОВИХ КОШТІВ

1.1 Економічний зміст грошових коштів підприємства: теоретичний аспект

Функціонування підприємства неможливе без використання фінансових ресурсів, основне місце серед яких займають грошові кошти. Їх надходження та витрачання формується в результаті господарських операцій і вимагає суворого цільового спрямування на досягнення поставлених господарських завдань підприємства. Порухення вказаних умов призводить до дисбалансу інших складових господарських засобів, технічної відсталості виробництва, фінансової залежності суб'єкта господарювання. Таким чином, ефективність управління найбільш ліквідними ресурсами, що залежить від своєчасного та оптимального контролю використання коштів, визначає рівень фінансової стабільності й можливість подальшого розвитку підприємства. Тобто грошові кошти є одним з вагомих факторів, що визначають фінансове становище підприємства, його життєздатність.

В економічній літературі можна зустріти багато різноманітних визначень поняття «грошові кошти», для позначення якого у науковому обороті використовується широкий спектр термінів: «гроші», «грошові активи», «готівка», «фінансові ресурси», що призводить до неоднозначного розуміння сутності цих понять та зумовлює проблемні питання в бухгалтерському обліку цих об'єктів.

Перш за все, розглянемо трактування поняття «грошові кошти» в нормативних документах. Так, зокрема, Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (IAS 7) «Звіт про рух грошових коштів» визначає грошові кошти як готівку в касі та депозити до запитання [35]. Відповідно до Методичних рекомендацій з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банку та депозити до запитання [31]. У Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку в

державному секторі «Подання фінансової звітності» грошові кошти визначено, як готівку, кошти на рахунках в органах Державного казначейства України, у банках та депозити до запитання [47]. Отже, усі визначення поняття «грошові кошти», що наведені в діючих нормативних документах, сформульовані таким чином, що лише перераховують складові даного поняття. Таке формулювання є досить недосконалим та потребує уточнення. На цьому наголошували й інші дослідники, зокрема, С. М. Остафійчук вважає, що так як грошові кошти є абсолютно ліквідними активами, тому до даного поняття не завжди можна віднести абсолютно всі залишки на рахунках в банках, тому що їх ліквідність може сильно відрізнятися від абсолютної [42]. Ми також підтримуємо думку автора, оскільки дійсно не всі кошти на рахунках в банках підприємство може використати в будь-який момент часу. Так, наприклад, якщо підприємство відкрило безвідзивний акредитив, то хоча ці кошти є його власністю, але використати їх у будь-який момент на власні потреби не може, оскільки зобов'язалося перерахувати їх іншому підприємству, на користь якого відкрито цей акредитив. У зв'язку із цим такі кошти не можна вважати абсолютно ліквідними активами підприємства та відносити до грошових коштів.

Водночас не можна однозначно сказати, що до поняття «грошові кошти» варто включати тільки кошти на поточних рахунках у банківських установах, а кошти на інших рахунках в банках не варто включати. Так, кошти, що знаходяться на чекових книжках, банківських картках, які також вважаються коштами на інших рахунках в банках, підприємство може використати в будь-який момент часу, тому вони також є абсолютно ліквідними та належать до грошових коштів підприємства. У зв'язку із цим точно визначити склад грошових коштів суб'єкта господарювання на практиці стає дуже важко. Враховуючи зазначене, проаналізуємо підходи до трактування поняття «грошові кошти» в економічній літературі. Деякі автори трактують грошові кошти як активи підприємства [42]. Не можна не погодитися з такою думкою, оскільки дійсно вони можуть у будь-який момент часу бути використані для здійснення розрахунків, але вважаємо, що таке визначення не відображає в повній мірі сутності

досліджуваного поняття. Друга група авторів [15, 41] вважають грошові кошти – доходами та надходженнями. Вважаємо, що не доцільно застосовувати такий підхід, оскільки грошові кошти можуть виступати не тільки у формі доходів та надходжень, але й у формі витрат.

Окрім того, в економічній літературі зустрічаються й інші визначення грошових коштів (таблиця 1.1). Так, зокрема, у [2] автори зазначають, що під грошовими коштами варто розуміти валюту України та іноземну валюту; у [10] – основні сегменти для здійснення готівкових і безготівкових розрахунків між державними бюджетними установами та підприємствами; у [39] – абстрактний вимірник економічних процесів, явищ, об'єктів, який суб'єкти згодні приймати як платіжний засіб.

Таблиця 1.1 – Економічна сутність поняття «грошові кошти»

Джерело	Визначення
С. М. Остафійчук [42]	Грошові кошти – готівка в касі підприємства, депозити до запитання, кошти на банківських рахунках, які характеризуються абсолютною ліквідністю, тобто можуть у будь-який момент бути використані для здійснення розрахунків, або обміняні на законні платіжні засоби
Г. В. Осовська [41]	Грошові кошти – це доходи і надходження, що акумулюються у грошовій формі на рахунках підприємства, організації, установи у банках і використовуються для забезпечення їх власних потреб або розміщення у вигляді ресурсів банків
Н.Л. Марусяк [29]	Грошові кошти – це кошти у вигляді грошей, які знаходяться в касі підприємства, на рахунках в установах банку, в акредитивах, у підзвітних осіб та на депозитах до запитання
О.С. Височан [6]	Грошові кошти – це кошти в касі, електронні гроші, кошти на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути використані у будь-який момент для проведення розрахунків в процесі здійснення господарських операцій
Зелікман В.Д., Ерьоміна О.Л., Безгодкова А.О. [18]	Грошові кошти – це готівка, яка зберігається на підприємстві, гроші в банках (на рахунках); банківські векселі, грошові чеки та перекази від клієнтів
Ф.Ф. Бутинець [5]	Грошові кошти – форма існування грошей, використовується як засіб обігу та платежу; грошові знаки національної валюти України – банкноти і монети, в тому числі пам'ятні та ювілейні монети, що знаходяться в обігу і є дійсними платіжними засобами
Н.М. Ткаченко [60]	Грошові кошти – касова готівка, кошти на рахунках у банках, інші грошові кошти

Джерело: сформовано за [5, 6, 18, 29, 41, 42, 60]

Отже, ознайомлення з теоретичними та методологічними напрацюваннями зарубіжних і вітчизняних економістів свідчить про відсутність єдиного, загальноприйнятого визначення поняття «грошові кошти». Тому варто сформулювати наступне визначення: грошові кошти є поняттям бухгалтерського обліку, яке відображає найліквідніші активи підприємства та може бути у формі готівки, коштів на рахунках в банку, депозитів до запитання. Дане визначення узагальнює виділені підходи до визначення грошових коштів та, на відміну від існуючих, воно містить: сутність грошових коштів, напрями їх використання та кінцевий результат.

Грошові кошти, які отримує підприємство у результаті своєї діяльності, називаються грошовим потоком. Грошові надходження повинні мати постійний, динамічний характер. Це означає, що грошовий потік повинен бути безперервним. Поняття «грошовий потік» (Cash flow) включено у фінансову діяльність вітчизняних підприємств з іноземних джерел. Зокрема, міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (IAS7) «Звіт про рух грошових коштів» визначає потоки грошових коштів як надходження і виплати грошових коштів і еквівалентів грошових коштів [35].

Ознайомлення з науковими працями провідних учених-економістів показало, що існує значна кількість підходів до трактування грошового потоку як економічної категорії. Одні економісти [11] визначають грошовий потік як різницю між отриманими й виплаченими підприємством грошовими коштами за певний період часу. На думку Кравчук О. М., Лещук І. П., грошовий потік характеризує як результат руху грошових коштів підприємства за той чи інший період часу, тобто в загальному вигляді це різниця між надходженнями грошових коштів та їх виплатами за період [23]. К. Крічевець дає таке визначення грошового потоку: «Грошовий потік являє собою надлишок коштів, наявний в необмеженому розпорядженні підприємства... Є для керівництва підприємства насамперед масштабом вимірювання можливостей внутрішнього фінансування», а також: грошовий потік у загальному вигляді є «перевищення сумарних готівкових грошових коштів підприємства над його готівковими витратами» [24].

Так, грошові потоки не розглядаються розгорнуто з точки зору структури та змісту, а це може призвести до їх неправильного оцінювання і, як наслідок, прийняття невірною управлінського рішення. Поняття грошового потоку зводиться до визначення запасу грошових коштів шляхом співвіднесення різноспрямованих потоків. Вважаємо необхідним відрізнити поняття потоку від поняття запасу: потік – явище динамічне, співвідносне з плином часу, у той час як запас є статичним і вимірюється на певний момент часу. Грошовий потік відображає рух грошових коштів, а не їх запас, що розраховується як різниця між позитивними і негативними потоками. І. Бланк визначає грошові потоки підприємства як «сукупність розподілених по інтервалах періоду часу надходжень і виплат грошових коштів, що генеруються його господарською діяльністю, рух яких пов'язаний з факторами часу, ризику й ліквідності» [4]. Ю. Єрешко дає визначення грошового потоку як обсягу грошових коштів, що отримує або виплачує підприємство протягом звітного або планованого періоду [12]. Ці два визначення можна застосовувати при аналізі фінансової звітності, але для оперативного управління грошовий потік не обмежується плановим періодом, він безперервний, це динамічний показник.

Грошовий потік не є обсягом грошових коштів, які надійшли або виплачені, це є процесом надходження і витрачання грошових ресурсів. Якщо уявити підприємство як живий організм, то грошові потоки будуть виконувати функцію системи кровообігу, і цей організм буде здоровим і зростаючим лише тоді, коли система управління грошовими потоками працює безперервно й ефективно. Вважаємо, що поняття грошових потоків як різниці між отриманими і виплаченими підприємством грошовими коштами є спірним. Різниця визначається на конкретний момент часу і являє собою суму перевищення надходження чи вибуття грошових коштів. Так як потік означає рух, то грошові потоки підприємства – це рух грошових коштів, тобто їх надходження (приплив) і використання (відплив) за певний період часу. Обсяг грошових потоків характеризується такими показниками, як «надійшло грошових коштів» і «використано грошових коштів».

Спостерігається також тенденція ототожнення грошових і фінансових потоків підприємства: ці поняття часто використовують як синонімів, але є й інша точка зору. Так, наприклад, О. Шаманська ототожнює фінансові та грошові ресурси: «будь-які грошові відносини – одночасно і є фінансовими відносинами, а всі грошові ресурси (платіжні, інвестиційні, кредитні, податкові тощо) – фінансові ресурси ...Фінансові ресурси – це вся сукупність грошових коштів, які потенційно можуть бути використані й використовуються для здійснення фінансової діяльності та виконання фінансових (грошових) операцій суб'єктами господарювання та органами державної (муніципальної) влади і управління» [69]. Ми не погоджуємося з цією точкою зору, оскільки поняття «грошові відносини» є ширшим поняттям, ніж фінанси. До відносин, що визначають зміст категорії «фінанси», належать грошові відносини, що виникають у процесі розширеного відтворення на всіх його стадіях. До фінансів підприємств належать відносини між державою і підприємством, пов'язані зі сплатою податків і зборів, фінансуванням і кредитуванням різних державних програм, між підприємством і комерційними банками, відносини з перерозподілу фінансових ресурсів між залежними компаніями, відносини між підприємствами в процесі їх діяльності при оплаті продукції тощо.

Поняття фінансового потоку нерозривно пов'язане з категорією фінанси. Фінанси – сукупність грошових розподільних відносин, що виникають в процесі формування, розподілу, перерозподілу та використання валового національного продукту і національного багатства.

Однією з ознак фінансів є фондування грошових коштів на державному, регіональному, приватно-господарському рівнях. У процесі своєї діяльності підприємства самостійно формують і використовують цільові фонди грошових коштів: статутний, резервні фонди, фонд оплати праці, фонди накопичення, соціального розвитку, амортизаційний, ремонтний фонди тощо. Держава формує систему централізованих фондів, що включаються до бюджету. Але частина фінансових відносин здійснюється не у фондовій формі: наприклад, відносини між

дочірніми структурами, між підприємствами при оплаті виробничих запасів і готової продукції тощо. Створення цільового грошового фонду не має на меті відокремлення відповідної частини грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства. Залишок грошових коштів на рахунках і в касі підприємства, як правило, менший сукупності сформованих фондів і фінансових ресурсів у нефондовій формі. Тому створення і використання фінансового фонду не завжди призводить до адекватного руху грошових коштів.

Вважаємо, що фінансовий потік є рухом фінансових ресурсів, під яким розуміється зміна їх кількості, вартості, форми, пропорцій, їх розподіл і перерозподіл між різними суб'єктами економіки. Так, в процесі розподілу прибутку виникає фінансовий потік, пов'язаний з утворенням різних фондів підприємства, виплатою доходу учасникам (акціонерам), матеріальним стимулюванням працівників тощо. При цьому грошовий потік виникає лише тоді, коли відбувається витрачання грошових коштів з рахунків підприємства або з каси. З іншого боку, коли підприємство перераховує кошти в оплату отриманої продукції, вартість якої включає повну собівартість товару й прибуток, виникає грошовий потік, еквівалентний ціні товару, і фінансовий потік в сумі прибутку продавця.

Грошові кошти фактично виступають об'єктом чи, точніше, засобом для здійснення управління грошовими потоками. Лише тісна взаємодія грошових коштів і грошових потоків породжує ефективне функціонування як грошово-кредитної системи, так і налагодженого обліку загалом. Вагому роль у даному взаємозв'язку відіграють й інформаційні потоки.

Таким чином, інформація про грошові кошти та їх рух є основою для ефективного отримання прибутку. Цією ланкою і займається облік, оскільки він надає інформацію для подальшого опрацювання її контролерами, менеджерами, аналітиками. Інформація повинна бути вичерпною та достовірною, окрім того не лише зовнішньою, а й внутрішньою, враховувати й непередбачені події, потреби.

1.2. Характеристика виду діяльності та організаційно-економічна характеристика ТОВ «Бріз-Т»

ТОВ «Бріз-Т» – сучасне підприємство рибної галузі, яке працює на ринку Вінниччини та за її межами з 1995 року. ТОВ «Бріз-Т» зареєстровано 4 травня 1995 року, учасниками якого є дві фізичні особи. Місцезнаходження товариства – вул. Привокзальна 1д, с. Лука-Мелешківська, Вінницький район, Вінницька область. Керівником організації є Семенець С.П.

Підприємство виготовляє більше ніж 250 найменувань рибної продукції. Технологи підприємства постійно працюють над оновленням асортименту, що дозволяє щороку випускати на ринок морепродуктів новинки. Хіміко-бактеріологічна лабораторія дозволяє контролювати увесь процес виробництва – від приходу сировини на склади підприємства до виходу готової продукції на прилавки магазинів. На підприємстві запроваджена система управління безпечністю харчових продуктів на виробництві НАССР, що підтверджено відповідним сертифікатом.

Головною метою діяльності ТОВ «Бріз-Т» є отримання прибутку на основі забезпечення потреб юридичних та фізичних осіб у товарах, роботах, послугах.

Предметом діяльності ТОВ «Бріз-Т» є:

- здійснення торговельно-закупівельної та виробничої діяльності, зокрема виробництво рибних продуктів;
- здійснення роздрібною торгівлі в неспеціалізованих магазинах з перевагою продовольчого асортименту;
- товарами через роздрібну торговельну мережу;
- здійснення оптової торгівлі іншими продуктами харчування;
- здійснення неспеціалізованої оптової торгівлі харчовими продуктами;
- організація виставок та ярмарок;
- купівля, продаж та оренда майна;

- надання різноманітних платних послуг населенню;
- інші види діяльності, що не суперечать чинному законодавству після внесення їх до Статуту (додаток А).

ТОВ «Бріз-Т» реалізує товари, виконує роботи та послуги за цінами, що визначає самостійно або на договірній основі. Розрахунки виконуються у встановленому порядку через установи банку. Розрахунки готівкою здійснюються відповідно до чинного законодавства.

Відповідальність за фінансово-господарську діяльність несе директор, який визначає організаційну структуру ТОВ «Бріз-Т» відповідно до стратегії і тактики розвитку підприємства.

Кожний учасник товариства має право: брати участь в управлінні справами товариства в порядку, визначеному Статутом; брати участь в розподілі прибутку та отримувати частину прибутку від діяльності товариства; одержувати від органів управління товариством інформацію по діяльності товариства, ознайомлюватися з даними бухгалтерського обліку та звітності товариства; вимагати розгляду поставлених ним питань на зборах учасників, якщо клопотання про його розгляд було подане учасником не пізніше, як за 25 днів до початку зборів; в першочерговому порядку одержувати продукцію (послуги), вироблену товариством; представити представника для участі у зборах учасників товариства та відкликати його; вийти з товариства у визначеному статутом порядку.

Учасник товариства зобов'язаний: дотримуватися вимог установчих документів та виконувати рішення зборів учасників товариства; виконувати свої зобов'язання перед товариством, у тому числі пов'язані з майновою участю, а також вносити вклади в розмірі, порядку та засобами, передбаченими Установчим договором; не розголошувати комерційну таємницю та конфіденційну інформацію про діяльність товариства; сприяти здійсненню товариством своєї діяльності.

Вищим органом управління товариства є збори учасників товариства. До компетенції зборів учасників належить: визначення основних напрямів діяльності

товариства і затвердження його планів та звітів про їх виконання; внесення змін до статуту товариства; обрання та відкликання членів правління та ревізійної комісії; затвердження річних результатів діяльності; винесення рішень про притягнення до майнової відповідальності посадових осіб товариства. Виконавчим органом товариства є генеральний директор. Директор вирішує усі питання діяльності товариства за винятком тих, що належать до виключної компетенції зборів учасників. Збори учасників можуть винести рішення про передачу частини повноважень, що належать їм, до компетенції директора. Директор також має право без довіреності виконувати дії від імені товариства.

Майно товариства становлять основні фонди та обігові кошти, земля. Майно товариства складається із статутного та інших фондів, що створюються товариством. Розмір статутного капіталу складає 3 млн. грн. Фінансові ресурси товариства формуються за рахунок: вкладів учасників, доходів від реалізації продукції (робіт, послуг), інших джерел, не заборонених чинним законодавством. Прибуток товариства утворюється з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці. З балансового прибутку товариства сплачують проценти по кредитах банків. Припинення діяльності товариства може бути здійснене шляхом його реорганізації з дотриманням вимог антимонопольного законодавства або ліквідації.

Для характеристики основних результатів діяльності ТОВ «Бріз-Т», нами проаналізовано основні показники його діяльності протягом 2019-2022 років, спираючись на фінансову звітність (додатки Б-Г).

Динаміку основних показників щодо результатів діяльності ТОВ «Бріз-Т» за 2019-2022 рр. наведено в таблиці Д.1 (додаток Д). Загалом, наведені дані дозволяють оцінити діяльність ТОВ «Бріз-Т» позитивно. Так, значне збільшення доходу від реалізації продукції у 2022 р. на 230,82% порівняно з 2021 р., на 264,42% порівняно з 2020 р., на 278,89% порівняно з 2019 р. свідчить про інтенсивний розвиток підприємства у досліджуваному періоді. Суттєвим для оцінки діяльності є той факт, що собівартість реалізованих товарів зростала аналогічними порівняно з доходом від

реалізації темпами, що призвело до суттєвого збільшення валового прибутку. Так, у 2022 р. порівняно з 2019 р. собівартість реалізованих товарів зросла на 23425 тис. грн. або 251,62%, а у порівнянні з 2020 р. – на 23036 тис. грн. або на 251,62% і в порівнянні з 2021 р. – на 21573 тис. грн. або на 224,69%. При цьому таку ж тенденцію має валовий прибуток, який в 2022 р. у порівнянні з 2021 р. зріс на 10113 тис. грн. або на 246,16%.

Як негативний чинник треба відмітити тенденцію до збільшення приросту адміністративних витрат: 232,23% порівняно з 2020 р. і 188,54% порівняно з 2021 р. Негативно вплинуло на фінансові результати діяльності ТОВ «Бріз-Т» суттєве зменшення абсолютного розміру інших операційних доходів та високі темпи приросту витрат на збут і інших операційних витрат протягом останніх років.

Дані таблиці свідчать, що за останні роки швидкими темпами зростають фінансові результати діяльності підприємства. Чистий прибуток у 2022 р. склав 2633 тис. грн, порівнюючи з попереднім 2021 р., він зріс на 2309 тис. грн або 812,65%, що свідчить про ефективне господарювання підприємства. На таке зростання прибутку, в основному, вплинули внутрішні фактори, які залежать від діяльності підприємства (обсяг реалізації товарів, собівартість, цінова політика й інші). Результатом таких зрушень була правильна організація роботи на ТОВ «Бріз-Т» і оптимальне його функціонування. Також діяльність ТОВ «Бріз-Т» заслуговує на досить високу оцінку й через значний приріст рівня рентабельності реалізованих товарів, які засвідчують ефективність використання товарних ресурсів підприємства.

Отже, в цілому діяльність підприємства за чотири роки можна вважати ефективною на тій підставі, що всі перелічені показники мають тенденцію до зростання: зросли обсяги реалізації товарів, а отже і фінансові результати, що свідчить про досить продуману і зважену політику управління господарськими процесами. Позитивні зміни у діяльності ТОВ «Бріз-Т» відбулись за рахунок збільшення ресурсного потенціалу підприємства, продуманої маркетингової політики, що дозволило підприємству за досліджуваний період більше, ніж утричі підвищити обсяг реалізації товарів і послуг і суттєво збільшити завдяки цьому чистий прибуток.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНІ ОСНОВИ АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Оцінка системи бухгалтерського обліку як інформаційне забезпечення аудиту грошових коштів

Бухгалтерський облік грошових коштів має важливе значення для правильної організації грошового обігу, організації розрахунків та кредитування в народному господарстві. Також облік коштів має значення у зміцненні платіжної дисципліни і в ефективному використанні фінансових ресурсів підприємства. Тому важливим є контроль за дотриманням касової дисципліни, правильністю та ефективністю.

Так, грамотний і своєчасний облік грошових коштів полягає в забезпеченні збереження грошових коштів в касі і на рахунках у банках та контролю за використанням їх за цільовим призначенням відповідно з нормативно-законодавчими актами; повному і своєчасному документуванні всіх операцій по руху грошових коштів, як в касі підприємства, так і на рахунках у банках; дотриманні розрахункової і фінансової дисципліни; своєчасне і достовірне ведення аналітичного обліку [6, 39].

Як відомо, грошові кошти є найбільш ліквідними активами і від їх наявності залежить поточний фінансовий стан та якість прийняття управлінських рішень. Впровадження нових форм платіжних інструментів у платіжну систему змушують науковців все більше уваги приділяти обліковим напрямкам руху грошових коштів. За умов нестабільної економічної ситуації в країні, необхідно приділяти увагу обліку грошових коштів як основи інформаційного забезпечення для управління грошовими потоками. Основою облікового забезпечення руху грошових коштів є чинні нормативно-правові документи, які суттєво впливають на організацію обліку грошових коштів (додаток Е).

Вважаємо, що предметом обліку грошових коштів є система облікового

відображення та документального оформлення їх руху за об'єктами як базису інформаційного забезпечення системи управління підприємства. Загальну класифікацію грошових коштів, що є необхідною для організації обліку представлено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Класифікація грошових коштів [21]

Класифікаційна ознака	Склад грошових коштів
За призначенням	Кошти для проведення поточних розрахунків Кошти, що мають спеціальне призначення, цільове фінансування
За місцем зберігання	У касі підприємства На рахунках у банку Еквіваленти грошових коштів Електронні гроші (залишки на депозитних платіжних картках та кошти на рахунках платіжних систем в Інтернеті)
Залежно від натурально-речової форми	Готівкові (грошові кошти в касі) Безготівкові (грошові кошти на рахунках в банках та електронні гроші)
За призначенням	Необоротні Оборотні
За джерелами надходження	Власні кошти Позикові кошти
Залежно від ступеня ділової активності	Активні Пасивні
За видами валют	Грошові кошти у національній валюті Грошові кошти в іноземних валютах

Враховуючи склад грошових коштів об'єктами виступають: готівка в касі, кошти на рахунках в банківських установах, еквіваленти грошових коштів, депозити, грошові кошти в дорозі, грошові документи, електронні гроші [21].

Виходячи з цього, основними завданнями бухгалтерського обліку грошових коштів є: перевірка правильності оформлення, законності документів; своєчасне та повне відображення операцій в обліку; забезпечення своєчасності, повноти та правильності розрахунків за всіма видами платежів; своєчасне проведення інвентаризації грошових коштів та відображення її результатів в обліку; забезпечення збереження грошових коштів, грошових документів у касі підприємства та інших

місяцях зберігання; вишукування можливостей найбільш раціонального вкладення вільних грошових коштів як джерела фінансових інвестицій, приносять дохід.

Документальне оформлення забезпечує реєстрацію в системі синтетичних і аналітичних рахунків усіх операцій з грошовими коштами. Нормативними документами чітко визначено перелік та форми первинних документів, які забезпечують відображення інформації про надходження та витрачання грошових коштів, а також форми журналів та журналів ордерів для різних суб'єктів господарювання (в т. ч. автоматизовані форми). Оцінка визначає, що грошові кошти повинні бути представлені у національній грошовій одиниці. Кількість рахунків, призначених для групування інформації про об'єкти обліку грошових коштів визначені Планом рахунків. При цьому, безперервно відображається й контролюється рух готівки в касі підприємства, на його рахунках у банках ведеться систематичний облік і контроль за розрахунковими відносинами з підприємствами й особами, що дозволяє в будь-який момент виявити стан розрахунків з кожним дебітором і кредитором по видах боргів і зобов'язань [9].

Однак, у зв'язку із виникненням нових об'єктів, значна кількість дослідників зазначають про необхідність перегляду їх обліку. З таким підходом науковців ми теж погоджуємося. Грошові кошти, як і будь-який інший об'єкт обліку, підлягають інвентаризації. Вона здійснюється на підставі первинних документів і фактичних даних. Як результат визначається різниця у цих даних або ж підтверджується достовірність обліку. Завершується обліковий процес узагальненням інформації про рух грошових коштів у балансі та інших формах звітності. Так, у Балансі інформація представлена однією статтею (1165) «Гроші та їх еквіваленти». У звіті про рух грошових коштів за статтями (3405) «Залишок коштів на початок року» та (3415) «Залишок коштів на кінець року» відображаються відповідно залишки, які можна порівняти зі статтями Балансу. Крім того, у даній формі звітності представляється інформація за статтею (3410) «Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів». У формі Примітки до річної фінансової звітності інформація розмежовується за

статтями «Каса» (640), «Поточний рахунок у банку» (650), «Інші рахунки в банку» (660), «Грошові кошти в дорозі» (670), «Еквіваленти грошових коштів» (680) [25].

Дані про рух грошових потоків, узагальнені у звітності, необхідні для поточної оцінки і прогнозування майбутніх грошових потоків. У таблиці 2.2 представлено рахунки з обліку грошових коштів.

Таблиця 2.2 – Облікове забезпечення руху грошових коштів [45]

Рахунок	Субрахунок
30 “Готівка”	301 “Готівка в національній валюті”
	302 “Готівка в іноземній валюті”
31 “Рахунки в банках”	311 “Поточні рахунки в національній валюті”
	312 “Поточні рахунки в іноземній валюті”
	313 “Інші рахунки в банку в національній валюті”
	314 “Інші рахунки в банку в іноземній валюті”
	315 “Спеціальні рахунки в національній валюті”
	316 “Спеціальні рахунки в іноземній валюті”
33 “Інші кошти”	331 “Грошові документи в національній валюті”
	332 “Грошові документи в іноземній валюті”
	333 “Грошові кошти в дорозі в національній валюті”
	334 “Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті”
	335 “Електронні гроші, номіновані в національній валюті”
	35 “Поточні фінансові інвестиції”
	351 “Еквіваленти грошових коштів”
	352 “Інші поточні фінансові інвестиції”

За сучасних умов розвитку інформаційних ресурсів найбільший інтерес викликає облік електронних грошей – як перспективного засобу здійснення розрахункових операцій. Можна з упевненістю стверджувати, що з позиції бухгалтерського обліку електронні гроші є новим об’єктом дослідження. Існує кілька специфічних властивостей досліджуваного нами об’єкта, які безпосередньо впливають на порядок його відображення в бухгалтерському обліку. Серед них такі:

– електронні гроші генеруються та перераховуються не банківськими установами, а операторами платіжних систем (до них відносять: розробника,

власника, адміністратора електронної системи; організації, що приймають кошти до зарахування для подальшої трансформації у електронні гроші), тобто групою осіб, які в більшості випадків є або фізичними особами, або суб'єктами господарювання, що не належать до фінансово-кредитних установ;

– електронні гроші у зв'язку з наявністю різноманітних платіжних систем мають безліч варіантів умовних валют, які застосовуються окремими суб'єктами електронної комерції [54].

В наукових публікаціях пропонується використання як діючих рахунків і субрахунків, так і введення нових: 315 “Електронні гроші”, 32 “Електронні гроші”, 335 “Електронні грошові кошти”, 377 “Розрахунки з іншими дебіторами”. З цього приводу у [55] обґрунтовано думку про можливість використання діючих рахунків обліку грошових коштів та дебіторської заборгованості з метою їх відображення як електронних грошей (додаток Ж). На думку автора, найбільш вірним буде відображення електронних грошей на додатковому субрахунку 321 “Програмні електронні гроші” за такими відповідними аналітичними рахунками: 3211 “Програмні електронні гроші в національній валюті”, 3212 “Програмні електронні гроші в іноземній валюті”.

Зазначимо, що грошові кошти присутні на початковому і кінцевому етапах облікового процесу, який включає придбання запасів, виробництво продукції (виконання робіт, надання послуг), а також їх продаж і, відповідно, отримання виручки у вигляді коштів, які зараховані на поточний рахунок в банку або ж отримання готівки в касу підприємства. Операції з готівкою, які відбуваються в касі господарюючого суб'єкта, утворюють готівковий оборот.

Основним нормативно-правовим документом, який регламентує готівковий обіг на підприємствах є Положення про ведення касових операцій в національній валюті в Україні [50]. У відповідності до зазначеного документу, для здійснення розрахунків готівкою кожне підприємство повинно мати касу. Під «касою підприємства» розуміється приміщення або місце здійснення готівкових розрахунків,

а також приймання, видачі, зберігання готівкових коштів, цінностей та касових документів. У касі зберігаються: готівка; цінні папери придбані у інших підприємств; грошові документи (поштові марки, марковані конверти, проїзні документи, путівки до санаторно-курортних установ); бланки суворого обліку (чекові книжки, трудові книжки та вкладиші до них (якщо не має відділу кадрів)). Підприємства можуть зберігати готівку в касі тільки в межах встановленого ліміту, тобто ліміт залишку готівки в касі – це граничний розмір готівки в касі на кінець робочого дня, перевищувати який підприємство не має права. Підприємство самостійно встановлює ліміт каси на основі розрахунку середнього надходження готівки в касу або її середнього витрачання. Встановлений ліміт каси затверджується внутрішнім наказом керівника. Вся готівка, яка перевищує ліміт, повинна бути здана в банк для зарахування на поточний рахунок. Термін здачі готівки визначається в договорах з обслуговуючим банком, це може бути: 1) кожного робочого дня (або зразу на наступний); 2) один раз в 5 (п'ять) робочих днів; 3) на наступний робочий день банку і підприємства [50].

Операції з руху готівкових грошових коштів оформляються документами типової форми, які є обов'язковими для всіх підприємств (незалежно від форм власності і видів діяльності). Оприбуткування готівки здійснюється на основі Прибуткового касового ордеру (ПКО), який (як обліковий документ) завжди показує Дт 301, при цьому, кредитова сторона кореспонденції рахунків зазначається в самому документі і, відповідно утворюється бухгалтерське проведення. Видача готівки з каси підприємства документується з використанням Видаткового касового ордеру (ВКО). Даний документ завжди показує Кт 301, а дебетова сторона кореспонденції рахунків зазначається в самому документі. Для контролю за рухом готівкових грошових коштів зазначені ордери обов'язково візуються в Журналі реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів. В кінці робочого дня інформація, яка наведена в касових документах (прибуткових та видаткових ордерах) відображається в Касовій книзі. Вона є проміжним реєстром, в якому узагальнюються операції з надходження та

вибуття готівкових грошових коштів за звітний період. При цьому, мінімальним звітним періодом для готівкових коштів є день.

Для здійснення підприємством розрахунків готівкою необхідне дотримання касової дисципліни, встановлення належного порядку організації роботи каси. Відповідальність за своєчасне здійснення операцій з готівкою та касову дисципліну покладено на касира підприємства. Тобто саме касир відповідає за рух готівки та умови її оприбуткування. Що стосується відповідальності за дотримання порядку ведення операцій з готівковою, то вона покладена на керівників підприємств.

В обліку, ефективним методом спостереження є інвентаризація, яка дає можливість проконтролювати законність ведення касових операцій. В реаліях сьогодення обіг готівкових грошових коштів відходить у минуле. Альтернативою готівки стають електронні розрахунки та різноманітні їх види, які пропонують банки своїм клієнтам. Проте, деякі підприємства все ж таки залишили за собою право використання готівкових коштів за такими видами операцій, як: видача грошей під звіт працівникам на відрядження (або господарські потреби), отримання готівки за реалізовану продукцію (товари, роботи, послуги), виплата заробітної плати, що і вимагає дотримання ними відповідної касової дисципліни.

У відповідності до діючого законодавства України, всі підприємства повинні зберігати вільні грошові кошти на рахунках в банках, які є фінансовими посередниками між суб'єктами господарювання. Підприємство самостійно обирає банк та може відкривати в ньому один або декілька рахунків як в національній так і в іноземній валюті. Під поточним рахунком розуміється рахунок, який відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей і здійснення розрахунково-касових операцій за допомогою платіжних інструментів відповідно до умов договору та вимог законодавства. В залежності від обраної форми виділяють види рахунків, які можуть бути відкриті в банках, а саме: поточний, акредитивний, валютний, депозитний, картковий, кредитний, тимчасовий, спеціальний. Найбільш популярним рахунком, який використовується суб'єктами господарювання у своїй практичній

діяльності є поточний рахунок. При цьому формою безготівкових розрахунків є банківський переказ. Кошти, які знаходяться на поточному рахунку в банку, взаємопов'язані з готівковим оборотом підприємства. Це виражається через зняття готівки з рахунку або ж зарахування готівки на рахунок. Форма безготівкових розрахунків орієнтована на розвиток бізнесу кожного учасника ринку. Застосування безготівкових форм розрахунків дозволяє здійснювати успішну економічну діяльність, підвищувати платоспроможність підприємств, їх фінансову стійкість, а також збільшує ефективність роботи господарюючого суб'єкта. Здійснення безготівкових операцій через установи банків знижує потребу в готівці, сприяє концентрації вільних грошових коштів для кредитування, забезпечує їх збереження та ефективне використання, оптимізує та прискорює грошовий обіг підприємства.

2.2 Організація та планування аудиту грошових коштів

Діяльність будь-якого сучасного підприємства не можливо уявити без руху грошових коштів та готівково- розрахункових операцій, а їх облік і аудит, є важливим та невід'ємним аспектом діяльності підприємства в цілому. Правильно організований облік грошових коштів, та ефективна методика їх аудиту, мають велике значення у функціонуванні будь-якого підприємства, оскільки саме на основі даних обліку та результатах їх аудиту, керівництвом підприємства приймаються управлінські рішення, від яких залежать результати діяльності господарської одиниці в цілому.

Кожне підприємство, реалізує власну систему організації обліку грошових коштів та їх аудиту, спираючись лише на загальні принципи. Досліджуючи систему обліку грошових коштів окремо від системи господарської діяльності окремого підприємства, не можливо врахувати всі можливі аспекти її реалізації, а тому і не можливо досягти високої ефективності застосування такої системи. Невід'ємною частиною системи управління грошовими коштами є їх аудит. Адже ця процедура дає

можливість здійснювати додатковий контроль за належною організацією їх обліку, своєчасним переміщенням та раціональним використанням у виробничо-господарській діяльності підприємства.

Джерелами отримання інформації для здійснення аудиту грошових коштів є:

1) нормативна інформація (законодавство з обліку операцій з грошовими коштами у касі підприємства та на рахунках в обслуговуючих банках; нормативні акти, що регулюють здійснення та облік операцій з грошовими коштами у касі підприємства, на рахунках у банках; наказ про облікову політику підприємства);

2) інформація щодо планування (фінансовий план підприємства на перевіряємий період діяльності; розрахунок залишку ліміту готівки в касі);

3) фактична (облікова) інформація:

- первинні документи бухгалтерського обліку на отримання, використання та залишок коштів у касі підприємства, підзвітних осіб і на рахунках у банках;

- первинні документи що підтверджують: придбання, рух та залишок грошових документів;

- документи аналітичного та синтетичного обліку грошових коштів, грошових документів;

- матеріали інвентаризацій грошових коштів у касі підприємства, на рахунках у банках, грошових документів;

- пояснення і звіти матеріально відповідальних осіб;

- накази, розпорядження адміністрації підприємства;

- фінансова звітність;

- акти ревізій (перевірок), аудиторські звіти попередніх перевірок [21].

Таким чином, при аудиті операцій з грошовим коштами підприємства використовують такі джерела інформації: прибуткові й видаткові касові ордери і виправдовувальні документи, додані до них, касова книга і звіти касира, банківські виписки по поточних та інших банківських рахунках, чекові книжки, корінці використаних чеків і анульовані чеки, журнали реєстрації, платіжні відомості,

платіжні доручення.

Для здійснення перевірки за напрямом «грошові кошти» аудитору доцільно оцінити систему внутрішнього контролю підприємства з використанням окремих процедур та тестів. За результатами такої оцінки аудитор буде мати критерії для вибору методик аудиторського контролю. У процесі здійснення перевірки грошових коштів аудитором застосовуються такі методичні прийоми: інвентаризація; спостереження за здійсненням господарських та фінансових операцій, відображенням їх у системі бухгалтерського обліку; усне опитування; отримання письмових підтверджень; перевірка документів (за формою, суттю, змістом, логічна, хронологічна, експертна, зустрічна); взаємний контроль операцій і документів, підготовлених на підприємстві; перевірка арифметичних розрахунків; аналіз.

Методи аудиту касових операцій зображено на рисунку 2.1.

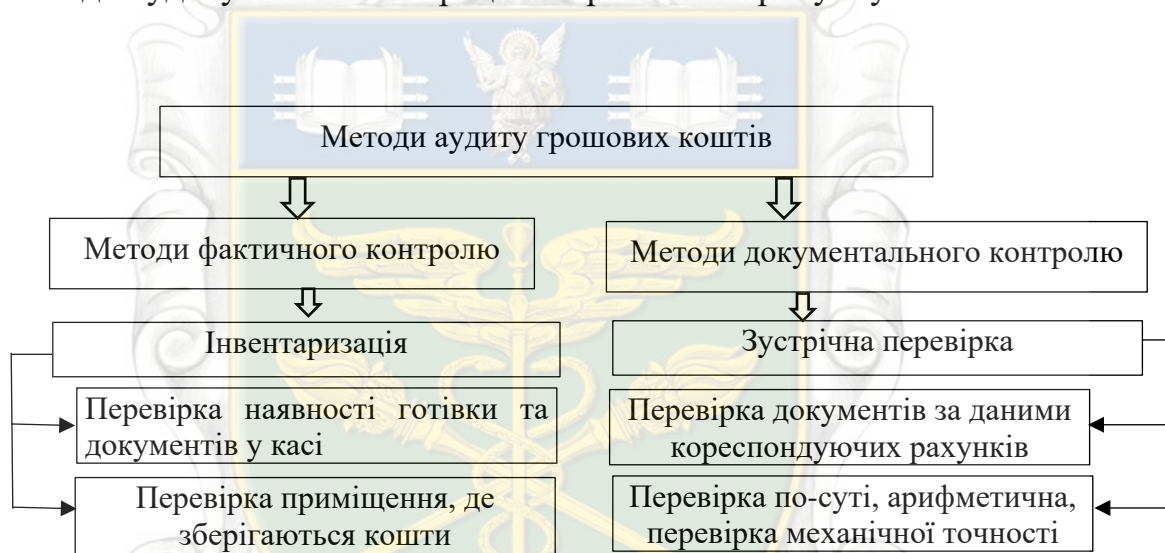

Рисунок 2.1 – Методи аудиту касових операцій [21]

Аудит операцій з грошовими коштами повинен зосереджуватися на грошових надходженнях та видатках, а також мати підтвердження правильності організації та методів обліку, що відповідають чинному законодавству. Розглядаючи організацію внутрішнього аудиту, слід враховувати низку процедур, що дадуть змогу зробити його більш результативним. Виділимо такі: своєчасний та різносторонній аналіз

результатів раніше проведених контрольних заходів; перевірка на підприємстві системи внутрішнього контролю; на підставі даних перевірки системи внутрішнього контролю створення плану та програми аудиту грошових коштів; своєчасне й ефективно проведення контрольних заходів для уникнення можливості виникнення правопорушень; розумна економічність і простота дій під час проведення контролю.

Виконуючи планування етапів аудиторської перевірки грошових коштів аудиторю треба розпочинати з такої послідовності:

1) на першому етапі, ознайомитись з діяльністю підприємства, установчими документами, напрямками перевірки, заключити договір на проведення дій;

2) на другому етапі провести ретельний аналіз результативності роботи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю на підприємстві;

3) на третьому етапі провести фактичну перевірку активів підприємства, аудит фінансової звітності та документальну перевірку рахунків бухгалтерського обліку. Більш того, аудитор також може проводити вибіркові перевірки, для того щоб власні результати потім можливо було порівняти з даними підприємства;

4) на четвертому (заключному) етапі складається звіт про проведену аудиторську перевірку [21].

Внутрішній аудит обліку грошових коштів – обов’язкова умова формування думки про достовірність бухгалтерської звітності, оскільки в бухгалтерському балансі міститься сума найбільш ліквідних активів. Планування аудиту грошових коштів було б раціонально розпочати з тесту внутрішнього контролю готівково-розрахункових операцій на підприємстві, який наведений в таблиці 2.3 та використовується для каси.

Оцінивши на підприємстві систему внутрішнього контролю, аудитор переходить до складання плану та програми аудиту готівково-розрахункових операцій.

Після чого для перевірки обирає який саме методичний прийом організації буде використано (комбінований, суцільний, вибірковий, аналітичний), а також надає перевагу тому методичному прийому проведення, який потрібен для аудиту,

Таблиця 2.3 – Тест внутрішнього контролю готівково-розрахункових операцій

№ з/п	Зміст питання	Оцінка результатів (варіанти відповідей)		
		Так	Ні	Інформація відсутня
1	Наявність договору з касиром про повну матеріальну відповідальність	+		
2	Наявність металевої шафи (сейфа) для зберігання коштів і їхніх еквівалентів	+		
3	Надання права підпису прибуткових і видаткових ордерів іншим особам, крім головного бухгалтера і керівника підприємства	+		
4	Наявність помилки пропуску або задвоєння у нумерації прибуткових і видаткових ордерів		-	
5	Наявність на підприємстві наказу керівника про періодичність перевірки готівки в касі	+		
6	Чи мали місце факти накладання на підприємство стягнень за порушення Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні?			+
7	Своєчасно та в повному обсязі оприбуткована готівка в касу підприємства	+		
8	Звіти по касі в національній валюті формуються: автоматизовано; вручну касиром	+		
9	Касові книги пронумеровані, прошнуровані опечатані у встановленому порядку	+		
10	Дотримано ліміт залишку готівки в касі	+		

Джерело: сформовано за [58]

заповнюючи програму аудиту готівково-розрахункових операцій, яка наведена в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Програма аудиту готівково-розрахункових операцій

№ з/п	Перелік аудиторських процедур	Ви-ко-на-вєць	Методичні прийоми проведення	Методичні прийоми організації	Примітки аудитора
1	Перевірка готівки у касі підприємства		Інвентаризація, перерахунок	Суцільний	
2	Перевірка дотримання правил та розмірів розрахунків готівкою (встановленим законодавством)		Звірка, співставлення, документальна перевірка	Вибірковий	
3	Перевірка дотримання ліміту залишку готівки в касі підприємства		Звірка, документальна перевірка	Суцільний	
4	Контроль та перевірка відкритих рахунків у банках		Формальна перевірка, опитування	Суцільний	

Закінчення таблиці 2.4

5	Перевірка заповнення касових ордерів, первинних документів		Формальна перевірка, документальна перевірка	Комбінований	
6	Перевірка ведення обліку коштів у банках		Звірка, співставлення, документальна перевірка	Суцільний	
7	Перевірка показників фінансової звітності про наявність та рух грошових коштів		Документальна перевірка, арифметична	Комбінований	

Джерело: сформовано за [58]

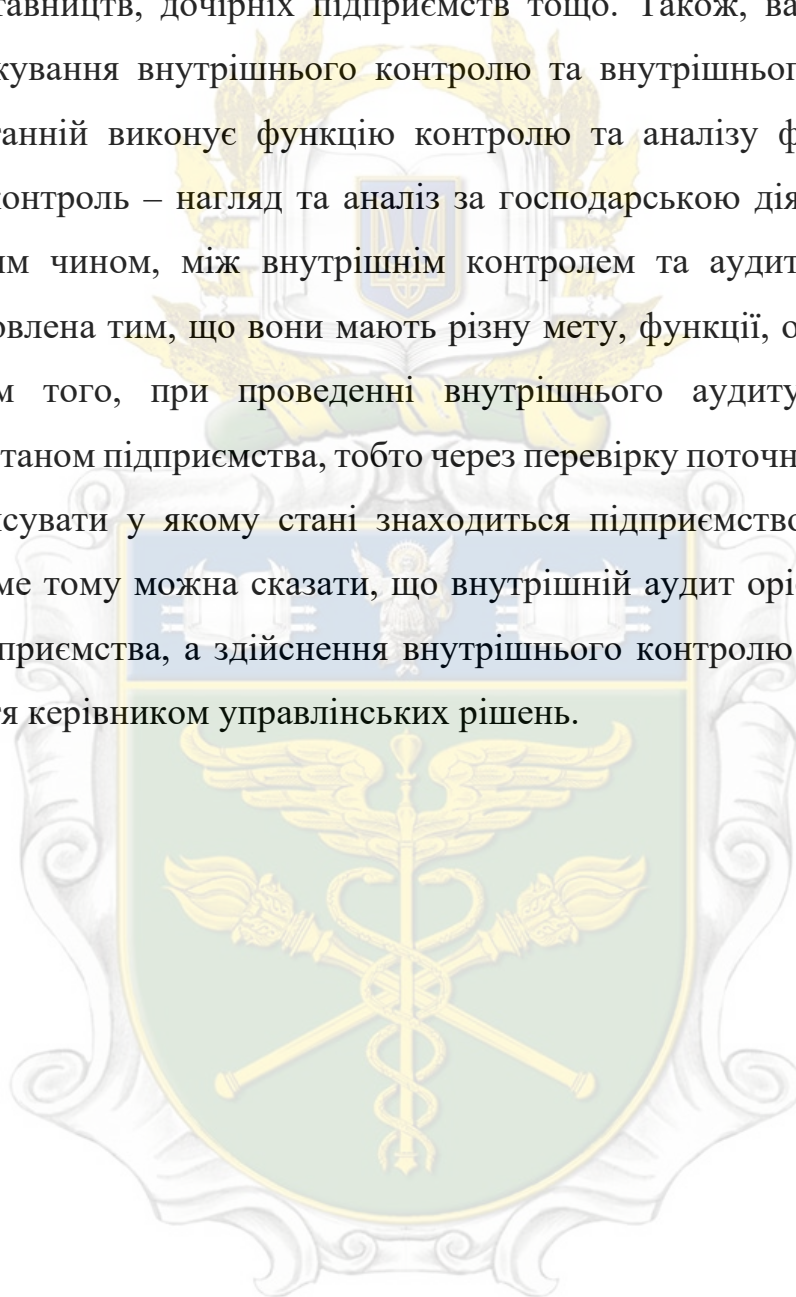
Підприємства як правило використовують у своїй діяльності кошти як у безготівковій так і у готівковій формі, тому аудит грошових коштів потрібно проводити за двома напрямками: це аудит касових операцій (готівки у касі), та аудит операцій на поточних рахунках.

На нашу думку, необхідно наголосити на важливості розмежування понять внутрішнього аудиту та внутрішнього контролю.

Внутрішній аудитор більше підконтрольний власнику порівняно із зовнішнім аудитором. Відповідно, у власника більша довіра до внутрішнього аудитора, ніж до зовнішнього. Власник хоче бути впевненим у тому, що конфіденційна інформація не буде розголошена, і в цьому аспекті зростає роль саме внутрішнього аудитора. Внутрішній аудит служить для задоволення потреб власників. Внутрішній аудит не може повністю замінити зовнішній аудит, проте виконує окремі процедури, які можуть використовуватись для потреб зовнішнього аудиту.

Внутрішній контроль – система контрольних процедур, план організації і методи управління об'єктом з метою ефективного проведення бізнесу, захисту активів, запобігання помилок, акуратності облікових перевірок і своєчасного представлення фінансової інформації. Під внутрішнім контролем слід розуміти систему діяльності окремих працівників підприємства, спрямовану на забезпечення збереженості його активів та майна. Побудова системи внутрішнього контролю повинна бути зорієнтована на максимальне задоволення вимог можливих користувачів.

Перш за все, метою внутрішнього контролю є здійснення нагляду за господарською діяльністю всього підприємства з точки зору законності, доцільності і достовірності. Отже, метою внутрішнього аудиту є перевірка фінансової звітності філій, представництв, дочірніх підприємств тощо. Також, важливим компонентом щодо розмежування внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту є виділення функцій: останній виконує функцію контролю та аналізу фінансової звітності, а внутрішній контроль – нагляд та аналіз за господарською діяльністю підприємства взагалі. Таким чином, між внутрішнім контролем та аудитом існує принципова різниця, зумовлена тим, що вони мають різну мету, функції, об'єкти та різну форму ризику. Крім того, при проведенні внутрішнього аудиту власник цікавиться фінансовим станом підприємства, тобто через перевірку поточної фінансової звітності він може з'ясувати у якому стані знаходиться підприємство, і чи є достовірною звітність. Саме тому можна сказати, що внутрішній аудит орієнтований на інтереси власника підприємства, а здійснення внутрішнього контролю здебільшого потрібне для прийняття керівником управлінських рішень.

РОЗДІЛ 3

АУДИТ ТА АНАЛІЗ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Аналіз грошових коштів на ТОВ «Бріз-Т»

Доцільність проведення аналізу грошових потоків насамперед зумовлюється вагомою роллю грошових коштів у функціонуванні підприємства, зокрема й ТОВ «Бріз-Т». Враховуючи, що з однієї сторони, будь-яке управлінське рішення пов'язане з використанням грошових коштів, з іншої – від рівня узгодженості між собою за обсягом і часом видів грошових потоків значною мірою залежить ліквідність, фінансова стійкість та майбутня ефективність діяльності підприємства, більшість менеджерів підприємств та інвесторів віддають перевагу аналізу грошових потоків над аналізом прибутків (збитків) [30].

Метою аналізу грошових коштів на ТОВ ТОВ «Бріз-Т» є оцінка здатності підприємства генерувати грошові кошти в розмірі і в строки, необхідні для здійснення планових витрат, сприяння ефективному управлінню грошовими потоками підприємства, що дозволить:

- 1) забезпечити фінансову незалежність підприємства;
- 2) підвищити ефективність операційної та інших видів діяльності;
- 3) забезпечити прискорення оборотності капіталу;
- 4) оптимізувати потребу в залученому капіталі;
- 5) знизити ризик неплатоспроможності.

До складу основних методів управління грошовими потоками на підприємстві ТОВ «Бріз-Т» є: аналіз грошових потоків, планування та оптимізація, контроль за рухом грошових коштів, облік та звітність.

Інформаційною базою для проведення аналізу грошових потоків на ТОВ ТОВ «Бріз-Т» є:

- дані бухгалтерського обліку та звітності;
- рахунки 3 класу Плану рахунків бухгалтерського обліку: № 30 «Готівка» та №

31 «Рахунки в банках»;

- планові розрахунки стосовно обсягу грошових потоків у періоді, що аналізується;

- план руху грошових коштів, встановлені на рівні підприємства планові нормативи утворення запасів грошових коштів, цільове значення показників платоспроможності тощо;

- матеріали оперативного та управлінського обліку операцій, що пов'язані з утворенням або витрачанням грошових коштів протягом періоду, що аналізується.

На нашу думку для здійснення аналізу грошових потоків ТОВ «Бріз-Т» необхідно розробити структурно-функціональну модель бізнес-процесу за методологією IDEF0 (Integration Definition for Function Modeling) [1], що дасть змогу проілюструвати порядок етапів проведення аналізу грошових потоків підприємства (рисунок 3.1 і додаток 3).

Структурно-функціональна модель процесу аналізу грошових потоків підприємства дозволить перетворити вхід, тобто фінансову звітність, у вихід, який поданий у вигляді аналітичної довідки щодо стану та ефективності формування грошових потоків ТОВ «Бріз-Т». До головного блоку (контекстної діаграми) надходять інтерфейсні дуги чотирьох типів. Інтерфейсна дуга відображає елемент системи, який обробляється функціональним блоком або робить інший вплив на функцію, відображену даним функціональним блоком. Отже, такими дугами є: вхід; управління; механізм; вихід.

Вхід (вхідні дуги) – відображають вхідну інформацію для здійснення даного бізнес-процесу, в даному випадку це форми фінансової звітності.

Управління – відображає стратегії і процедури, нормативно-правові акти під управлінням яких проводиться робота.

Механізм – ресурси, необхідні для виконання роботи: фінансовий аналітик, автоматизоване робоче місце (АРМ).

Рисунок 3.1 – Контекстна діаграма процесу «Аналіз грошових потоків підприємства» [1]

Вихід – результат діяльності системи.

Так, процес комплексного аналізу грошових потоків підприємства може містити такі етапи:

- 1) здійснення аналізу фінансового стану підприємства;
- 2) здійснення коефіцієнтного аналізу грошових потоків;
- 3) здійснення аналізу динаміки та структури грошових потоків підприємства;
- 4) розробка аналітичної довідки щодо стану та ефективності формування грошових потоків на підприємстві.

Зупинимося докладніше на здійсненні декомпозиції другого етапу аналізу «Проведення аналізу динаміки та структури грошових потоків підприємства», що представлено в додатку 3. Аналіз динаміки та структури грошових потоків на ТОВ «Бріз-Т» має проводитись за показниками надходжень, видатків та чистого руху коштів за видами діяльності протягом останніх років.

Як відомо, для більш детального аналізу та виявлення причин зміни обсягу грошових потоків необхідно здійснити аналіз динаміки та структури грошових надходжень і витрат підприємства, що представлені у фінансовій звітності ТОВ «Бріз-

Т» (додатки Б-Г). В таблиці 3.1 наведено динаміку і структуру надходжень грошових коштів даного підприємства у розрізі видів діяльності.

Таблиця 3.1 – Динаміка чистих грошових потоків на ТОВ «Бріз-Т»
за 2019-2022 роки

Показники руху грошових коштів	Абсолютне значення, тис. грн.				Відхилення (+; -) 2022 р. від	
	2019	2020	2021	2022	2019	2021
Чисті грошові потоки за видами діяльності:						
операційна	6 488	12064	15485	20355	13 867	4870
інвестиційна	-2 693	-5 941	-8 140	-11750	-2199	-3610
фінансова	-1 016	-4 547	-9 091	-12460	-4544	-3369
Загальний чистий рух грошових коштів	2779	1576	-1746	-3855	-6 634	-2109

За даними таблиці можна зробити висновок, що в цілому станом на 2022 р. на ТОВ «Бріз-Т» надійшло значно більше грошових коштів (на 4870 тис. грн.), ніж у попередньому 2021 р. Збільшення надходжень відбулось через зростання обсягів реалізованої продукції, а також повернення авансів від покупців і замовників. У результаті проведення горизонтального аналізу можна побачити, що майже 100% загальних грошових надходжень підприємство отримує від операційної діяльності, що свідчить про пріоритетність цього виду грошового потоку. У складі грошових коштів від операційної діяльності найбільший обсяг надходжень підприємство має від реалізації продукції.

Грошовий потік від інвестиційної діяльності не є основним джерелом надходжень грошових коштів. Також бачимо, що абсолютна величина інвестиційного грошового потоку протягом 2019-2022 рр. має від'ємне значення, оскільки доходи від інвестиційної діяльності, як правило, не перекривають потреби підприємства в інвестиційному капіталі, насамперед, потреби на фінансування реальних інвестицій.

Далі здійснюють аналіз напрямків використання грошових коштів ТОВ «Бріз-Т», що представлено в шаблонах таблиць Л.1-Л.2 (додаток Л). Через брак інформації

ми не можемо здійснити такі розрахунки.

Зазначимо, що основними напрямками використання грошових коштів на операційну діяльність на підприємстві є: оплата товарів, робіт, послуг (біля 75%); оплата заробітної плати працівникам (10-11%); сплата податків та зборів (3-5%). Аналізоване підприємство за даний період займалося інвестиційною діяльністю, а саме підприємство витратило грошові кошти на придбання необоротних активів. Отже, можна побачити покращення інвестиційної активності підприємства. Також підприємство витрачало кошти на фінансові потреби. Переважно витрати йшли на погашення позик та сплату відсотків по поточним зобов'язанням, оскільки у 2019-2022 рр. підприємство не мало довгострокових зобов'язань.

На рисунку 3.2 представлено динаміку структури грошових коштів на ТОВ «Бріз-Т» за 2019-2022 рр.

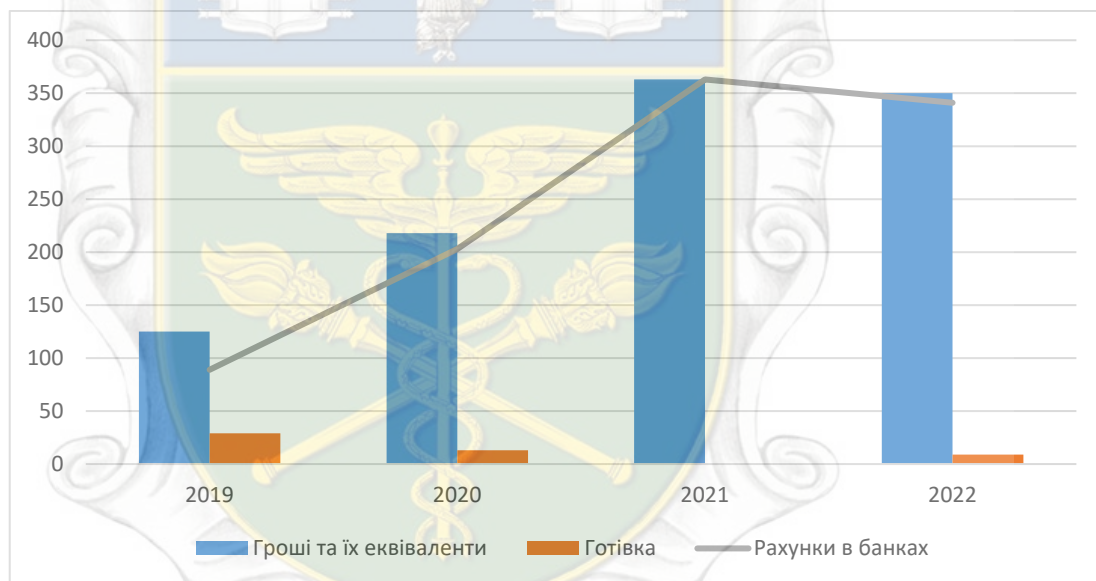

Рисунок 3.2 – Динаміка грошових коштів на ТОВ «Бріз-Т» у 2019-2022 рр.

Ефективність діяльності підприємства залежить від правильної стратегії управління капіталом, оскільки від оптимального співвідношення між власними та позиковими ресурсами залежить його фінансовий стан. У зв'язку з цим зростає роль стратегічного аналізу джерел фінансування ТОВ «Бріз-Т» в частині їх оптимальної

структури. Проаналізуємо структуру капіталу підприємства ТОВ «Бріз-Т» за 2019–2022 рр. (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2 – Аналіз капіталу ТОВ «Бріз-Т» за 2019–2022 рр., тис. грн.

Показник	Джерело інформації (форма 1)	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 р. до 2019 р.		Відхилення 2022 р. до 2021 р.	
						(+,-)	%	(+,-)	%
Власний капітал	1495	3156	3259	3579	6406	3250	202,98	2827	178,99
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1595	-	-	-	-	-	-	-	-
Поточні зобов'язання і забезпечення	1695	2978	3613	3993	6652	3674	223,37	2659	166,59

За наведеними даними можна стверджувати, що на підприємстві у 2022 р. значно зріс рівень власного капіталу, а саме темп росту склав 202,98% порівняно з 2019 р. і на 178,99% порівняно з 2021 р., тобто нарощування власного капіталу є позитивною тенденцією в діяльності ТОВ «Бріз-Т». Поточні зобов'язання також збільшуються, зокрема на 223,37% у порівнянні з 2019 р. і на 166,59% у порівнянні з 2021р., й формуються здебільше за рахунок передплати контрагентів за поставлену продукцію, а операційна діяльність підприємства побудована на залучення коштів за попередньо виставленими рахунками. Проаналізувавши капітал підприємства, а саме власний капітал, довгострокові та поточні зобов'язання, можемо стверджувати, що основну частку оборотних грошових коштів підприємство отримує за рахунок залучення поточних зобов'язань.

Наступним етапом є проведення коефіцієнтного аналізу з метою оцінки організації грошових потоків на підприємстві. Такий аналіз дозволяє оцінити якість управління грошовими ресурсами, а також виявити слабкі та сильні сторони діяльності підприємства. У ході аналізу будуть використані чотири групи коефіцієнтів, які розраховуються за даними фінансової звітності підприємства [22, 30]. У додатку К представлено формули для розрахунку показників ефективності грошових потоків підприємства.

На останньому етапі аналізу грошових потоків підприємства, після розрахунку всіх необхідних показників, фінансовий аналітик підприємства має сформулювати аналітичні висновки проведеного аналізу. В кінцевому результаті необхідно скласти аналітичну довідку щодо стану та ефективності формування грошових потоків на підприємстві. На основі аналітичної довідки фінансовий аналітик підприємства має виявити слабкі та сильні сторони підприємства для того, щоб надати рекомендації щодо оптимізації грошових потоків на даному підприємстві та запропонувати шляхи вирішення наявних проблем. Отже, розроблена структурно-функціональна модель аналізу та оцінки грошових потоків підприємства дає змогу відобразити детально етапи аналізу, що допоможуть виявити негативні моменти в управлінні грошовими потоками. Впровадження даної моделі дає змогу ТОВ «Бріз-Т» оцінити стан грошових потоків.

Основними заходами, що забезпечують зростання грошових надходжень підприємства, можуть бути:

- зменшення суми постійних та змінних витрат;
- здача в оренду не завантажених основних засобів;
- проведення ефективної податкової політики;
- стягнення в повному розмірі та своєчасно штрафних санкцій;
- стягнення дебіторської заборгованості з метою прискорення оборотності грошових коштів.

Для того, щоб мінімізувати розміри заборгованості необхідно систематично здійснювати її інвентаризацію, своєчасно оформляти документи та надавати розрахункові документи, збільшувати число споживачів продукції та своєчасно визначати, яка заборгованість є сумнівною.

Деякими заходами, що можна запропонувати для збільшення грошових потоків ТОВ «Бріз-Т» за обсягами, є: зростання обсягів реалізації продукції; прискорення оборотності дебіторської заборгованості; оренда незавантажених основних засобів.

Це сприятиме збільшенню грошових надходжень, оскільки за останні роки на підприємстві спостерігається від’ємний грошовий потік, тобто підприємство витрачає більше грошових коштів, ніж отримує.

3.2 Процедури та прийоми аудиту грошових коштів на ТОВ «Бріз-Т»

Підприємства як правило використовують у своїй діяльності кошти як у безготівковій так і у готівковій формі, тому аудит грошових коштів потрібно проводити за двома напрямками: це аудит касових операцій (готівки у касі), та аудит операцій на поточних рахунках.

Аудит грошових коштів зазвичай починається із спостереження аудитором за фактичною наявністю коштів, а саме інвентаризацією каси. Цей процес дає можливість перевірити своєчасно та чи в повному обсязі оприбутковані кошти, порівняти результати актів інвентаризації з даними бухгалтерського обліку, а також виявити факти розкрадання коштів. Аудитору слід звернути особливу увагу на правильність оформлення надходження готівки до каси. Перевіряючи звіт касира та додані до нього документи, аудитор порівнює нумерацію останніх надходжень та видатків із записами у журналі реєстрації, для забезпечення цілісності обліку останніх операцій з готівкою. Якщо є різниця по сумі або нумерації в касових ордерах, з’ясовується причина розбіжності.

Правильність та своєчасність оформлення касових документів, також дотримання ліміту залишків готівки в касі підприємства можна перевірити за допомогою робочих документів аудитора (таблиці 3.3 – 3.5), які будуть свідченням проведення перевірки аудиту готівки у касі підприємства. Результати перевірки правильності оформлення безготівкових коштів можна оформити за допомогою робочого документа аудитора (таблиця 3.6), які стануть обґрунтованими доказами аудиту коштів на рахунках у банку.

Таблиця 3.3 – Робочий документ аудитора з перевірки правильності оформлення
прибуткових касових ордерів (комбінований) [58]

Наявність реквізитів у Прибутковому касовому ордері									
№ документа	Дата складання документа	Сума, грн.	Код цільового призначення	Від кого прийнято кошти	Печатка підприємства	Наявність підпису		Кореспондуючі рахунки	
						Головного бухгалтера	Касира	Дебет	Кредит

Таблиця 3.4 – Робочий документ аудитора з перевірки правильності оформлення
видаткових касових ордерів (вибірковий) [58]

№ документа	Дата складання документа	Сума, грн.	Код цільового призначення	Кому видано кошти	Наявність підпису				Кореспондуючі рахунки	
					Керівника	Головного	Касира	Одержува	Дебет	Кредит

Таблиця 3.5 – Робочий документ аудитора з перевірки дотримання ліміту залишків
готівки в касі ТОВ «Бріз-Т» [58]

Дата	Залишок готівки на початок дня	Надходження готівки до каси	Видача готівки з каси	Залишок готівки на кінець дня	Ліміт каси, грн.	Понад лімітні залишки за кожний день

Таблиця 3.6 – Робочий документ аудитора з перевірки інформації про наявність
рахунків у банках ТОВ «Бріз-Т» [58]

№ з/п	Назва поточного рахунка (який перевіряється)	IBAN № рахунка	Банк, у якому відкрито рахунок	Підстава Договорів		Банківська виписка підприємства	Банківська виписка банка
				№	Дата		

При проведенні аудиту грошових коштів на поточних рахунках у банках

об'єктами аудиту є:

- наявність поточних рахунків компанії та інших банківських рахунків, правильність банківських документів;
- законність операцій, здійснених за цими рахунками;
- цілісність та послідовність сплачених коштів відповідно рахунків-фактур;
- відповідність зазначеної у виписці банку суми, відображеної в основному розрахунковому документі [58].

Під час аудиту необхідно переконатися, що всі банківські виписки є в наявності у підприємства. Якщо буде виявлено, що деяких банківських виписок не має в наявності, то потрібно замовляти у банку завірену копію. По-перше, необхідно порівняти залишок коштів, відображений у банківській виписці із залишком коштів, зазначеним у облікових даних. При цьому необхідно не тільки перевірити суму залишку, а й перевірити відповідність між оборотом за випискою та обліковим реєстром. Дуже важливо перевірити повноту та достовірність виписки з банку та доданих до неї документів. Повнота визначається нумерацією на сторінці та співставленням залишку коштів на рахунку. Кінцевий залишок коштів в останній виписці банку повинен дорівнювати залишку коштів на початку наступної виписки.

Основними завданнями перевірки аудитором грошових коштів підприємства є:

- 1) встановлення відповідності нормам чинного законодавства здійснення касових операцій та безготівкових розрахунків;
- 2) перевірка дотримання необхідних умов отримання, збереження та використання грошових коштів у касі підприємства та на рахунках у банках;
- 3) дослідження первинних документів, якими оформлені господарські операції з грошовими коштами з погляду відповідності їх оформлення, достовірності і законності операцій відображених в них;
- 4) перевірка дотримання графіку документообороту в частині господарських операцій з грошовими коштами;
- 5) перевірка наявності та правильності ведення Журналу реєстрації касових

ордерів, чеків на отримання грошових коштів, платіжних доручень на перерахування грошових коштів;

6) встановлення своєчасності та повноти оприбуткування грошових коштів;

7) перевірка дотримання встановленого ліміту залишку готівки у касі підприємства;

8) встановлення дотримання термінів проведення інвентаризації та документального оформлення її результатів стосовно грошових коштів у касі підприємства та на рахунках у банках;

9) перевірка відповідності даних синтетичного і аналітичного обліку, оперативної звітності, фінансової звітності щодо обліку грошових коштів у касі підприємства та на рахунках у банках [58].

Як вже зазначалося в роботі, основними джерелами інформації для проведення обліку та аудиту грошових коштів у касі та на рахунках у банку є: наказ про облікову політику підприємства в частині обліку операцій у касі та на рахунках у банках; Положення про ведення касових операцій у національній валюті України; прибуткові й видаткові касові ордери (Типова форма № КО-1, Типова форма № КО-2); журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових документів (Типова форма № КО-3); квитанції на внесок готівки до банку або на оплату послуг інших організацій; розрахунково-платіжні (платіжні) відомості на виплату заробітної плати, відпускних, матеріальної допомоги, стипендій та інших виплат працюючим; трудові угоди на виконання й оплату певних робіт; акти інвентаризації готівки в касі; договори про матеріальну відповідальність з особами, які ведуть касові операції; касова книга (Типова форма № КО-4); звіти касира; виписки банків з рахунків підприємства; облікові реєстри аналітичного й синтетичного обліку про рух грошових коштів у касі та банках; матеріали внутрішнього аудиту; висновки різних експертів; баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма №1); звіт про рух грошових коштів (форма № 3, 3-н).

Аудитор перевіряє відповідність консолідованого та проаналізованого залишку готівки та обороту в національній валюті в обліковому реєстрі та записує інформацію

до робочих документів. Перевірити відповідність залишку готівки та обороту в національній валюті можливо за обліковими регістрами, як показано в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 – Робочий документ аудитора щодо перевірки відповідності залишку готівки та обороту в національній валюті за обліковими регістрами [58]

№ з/п	Місяць перевірки	Залишок коштів на початок місяця		Обороти коштів по дебету		Обороти коштів по кредиту		Залишок коштів на кінець місяця		Відхилення	
		за банківськими виписками	у журналі-ордері	за банківськими виписками	за регістром обліку	за банківськими виписками	за регістром обліку	за банківськими виписками	у журналі-ордері	сума, грн	примітки
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Поточний розрахунковий рахунок у національній валюті, грн											

До робочих документів аудитора, можуть також входити різні документи, в залежності від особливостей перевірки та їх цілей. Ефективною вважатиметься система внутрішнього контролю лише тоді, коли вона зможе своєчасно виправити виявлену недостовірну інформацію та заздалегідь попередити її виникнення.

Заключним етапом аудиту є узагальнення результатів перевірки, суттєвості виявлених помилок і порушень, а також формулювання відповідного звіту.

Для удосконалення системи внутрішнього контролю та методики проведення аудиту грошових коштів на підприємстві ТОВ «Бріз-Т» слід створити відділ внутрішнього аудиту, що забезпечить поточний системний аналіз фінансових розрахунків, та дозволить своєчасно виявляти та ліквідувати поточні недоліки.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Ефективне управління грошовими потоками призводить до фінансової гнучкості підприємства, а саме збалансованості надходжень і видатків грошових коштів, збільшення обсягів продаж, оптимізації витрат за рахунок доцільного перерозподілу ресурсів, залучення кредитів на вигідних умовах, а також підвищення платоспроможності підприємства.

У роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає в розробленні теоретико-методичних засад та наданні практичних рекомендацій щодо аудиту грошових коштів підприємств. Основні науково-практичні результати представлено у наступних висновках:

1. Аналіз підходів учених до розгляду економічного змісту грошових коштів підприємства показав, що на сьогоднішній момент відсутній єдиний комплексний підхід щодо визначення сутності поняття «грошові кошти» та розробки різних типів класифікації грошових потоків. На основі розглянутих визначень грошового потоку можна сформулювати таке об'єктивне визначення даного поняття. Таким чином, грошовий потік підприємства є сукупністю розподілених у часі надходжень і витрат грошових коштів, рух яких є одним з головних об'єктів управління, пов'язаний з чинниками ліквідності та ризику, впливає на рух активів та капіталу підприємства, характеризується відносними розміром, напрямком і часом.

2. Грамотний та своєчасний облік грошових коштів полягає в забезпеченні збереження грошових коштів в касі і на рахунках у банках та контролю за використанням їх за цільовим призначенням відповідно з нормативно-законодавчими актами; повному і своєчасному документуванню всіх операцій по руху грошових коштів, як в касі підприємства, так і на рахунках у банках; дотриманні розрахункової і фінансової дисципліни; своєчасне і достовірне ведення аналітичного обліку.

3. Основними проблемами формування якісної обліково-аналітичної інформації

в бухгалтерському обліку грошових коштів та їхніх потоків є: відсутність нормативних актів, що регулюють бухгалтерський облік монетарних активів, недосконалість нормативного регулювання бухгалтерського обліку складових монетарних активів, що, водночас, призводить до викривлення інформації про монетарні активи в національній валюті. На сьогодні в Україні існує досить багато нормативно-правових актів, що регламентують облік грошових коштів та їх потоків. Проте для більш ефективної організації обліку необхідно здійснити гармонізацію українського законодавства відповідно до вимог МСФЗ.

4. Сучасне підприємство являє собою складне системне утворення, що складається з сукупності об'єктів та суб'єктів, які забезпечують взаємопов'язані процеси відтворювального характеру з метою отримання прибутку та досягнення інших соціально-економічних результатів. Управління такою системою передбачає наявність ефективних засобів впливу на підконтрольні об'єкти для досягнення певної мети, стану, кондиції, властивостей тощо. Об'єкт системи управління може формуватися сукупністю інших об'єктів, які, в свою чергу, матимуть постійний або змінний характер та структуру взаємозв'язків.

5. Облікове забезпечення руху грошових коштів, незважаючи на достатнє нормативне регулювання, містить досить багато неврегульованих питань. Стрімкий розвиток оперативних розрахунків між суб'єктами господарювання обумовлює адаптації системи обліку до сучасних умов ведення бізнесу.

6. Дотримання касової дисципліни має здійснюватися керівництвом підприємства. При цьому, як правило, застосовуються елементи внутрішнього контролю за наявністю та рухом грошових коштів. В обліку, ефективним методом спостереження є інвентаризація, яка дає можливість проконтролювати законність ведення касових операцій.

7. Нас сьогодні застосування безготівкових форм розрахунків дозволяє здійснювати успішну економічну діяльність, підвищувати платоспроможність підприємств, їх фінансову стійкість, а також збільшує ефективність роботи

господарюючого суб'єкта. Здійснення безготівкових операцій через установи банків знижує потребу в готівці, сприяє концентрації вільних грошових коштів для кредитування, забезпечує їх збереження та ефективне використання, оптимізує та прискорює грошовий обіг підприємства.

8. Можемо зазначити, що звіт про рух грошових коштів разом з балансом і звітом про фінансові результати дає можливість найбільш повно оцінити фінансовий стан і фінансові результати підприємства, його ліквідність, платоспроможність та визначити напрямки та можливості покращення діяльності підприємства. Керівництво підприємства може використовувати інформацію звіту про рух грошових коштів для:

- встановлення рівня грошових засобів, необхідних для ведення бізнесу;
- аналізу реальних грошових потоків підприємства, їх стабільності та спрямованості;
- оцінки динаміки та структури чистого грошового потоку;
- визначення платоспроможності підприємства, тобто достатності грошових коштів для погашення своїх зобов'язань і встановлення причин неплатоспроможності;
- оцінки впливу операційної, інвестиційної та фінансової діяльності на загальний стан підприємства та його фінансові результати;
- оцінки ефективності використання вільних грошових коштів;
- здійснення аналізу прийнятих рішень про додаткове інвестування в інші підприємства;
- прогнозування інвестиційної та фінансової політики;
- визначення показників ліквідності підприємства;
- вирішення дивідендної політики підприємства та інше.

9. Розглянувши теоретичні та практичні аспекти організації обліку та методики аудиту грошових коштів на підприємстві, а також думки та підходи різних вчених щодо визначення поняття методики обліку та аудиту грошових коштів, можемо зробити висновок про відсутність єдиної вірної думки, що є основою для побудови

ефективної системи обліку та аудиту грошових операцій на підприємстві. Головною причиною відсутності ефективності застосування існуючих підходів до організації системи обліку та методики аудиту грошових коштів на підприємстві, є загальний підхід, що не враховує особливостей організації та специфіки підприємства на якому вона реалізується.

Для підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємства важливо дотримуватися таких рекомендацій:

- узгоджувати стратегічні цілі підприємства з його фінансовими можливостями;
- планувати довгострокові та короткострокові шляхи розвитку підприємства;
- забезпечити оптимізацію грошових потоків та їх ефективне фінансування;
- здійснювати постійний контроль над розподілом грошових коштів;
- формувати резервні джерела фінансування;
- підвищувати рівень залучення інвестицій до підприємства.

Отже, головне завдання підвищення ефективності управління грошовими потоками – забезпечення платоспроможності підприємства. Перспективним дослідженням у цій галузі є вивчення проблем економічних збитків, які можуть виникнути в процесі неефективного управління грошовими потоками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюхов В. Г. Технології комп'ютерного проектування. Комп'ютерний практикум. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 115 с.
2. Бабіч В. В. Фінансовий облік (облік активів). Київ. КНЕУ, 2016. 282 с.
3. Безверхий К. В., Бочуля Т. В. Інформаційний комплекс облікової системи та звітність в Україні. Київ : ЦУЛ, 2021. 184 с.
4. Бланк І. О., Ситник Г. В., Андрієць В. С. Управління фінансами підприємств. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 792 с.
5. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Житомир: Рута, 2009. 912 с.
6. Височан О. С. Облік і контроль грошових коштів та їх еквівалентів: теорія, методика, організація. Автореф. дис...кандидата екон. наук: 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Київ: ДАСОА, 2019. 25 с.
7. Голубічна Г., Мельник Т. Фінансова звітність та первинна документація українських підприємств при застосуванні МСФЗ. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка*. 2018. № 150. С. 29-34.
8. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
9. Григоревська О. О., Каленченко Т. С. Проблеми своєчасного та повного відображення грошових коштів у системі бухгалтерського обліку. *Проблеми та перспективи економіки та управління*. 2019. № 4 (4). С. 359-364.
10. Дерій М. Дефініції «грошові кошти» і «грошові потоки»: відмінності та взаємозв'язок. *Економічний аналіз*. 2020. Вип. 6. С. 60-64.
11. Єпіфанова І. Ю. Вхідні та вихідні грошові потоки підприємства як економічна категорія. *Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні: матеріали II Міжн. наук.-практ. конф.*. Вінниця,

2018. С. 247-249.

12. Єрешко Ю. О. Сутність грошових потоків підприємства як економічної категорії. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2021. № 4 (119). С. 39-43.

13. Жигалкевич Ж. М., Кам'янська О. В. Фінансовий менеджмент. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 214 с.

14. Жук В. М. Формування облікової політики підприємств. *Вісник ЖДТУ. Сер.: Економічні науки*. 2019. № 2(72). С. 238-242.

15. Завадський Й.С. Словник економічних термінів: менеджмент, маркетинг, підприємництво. Житомир: ЖІТІ, 2009. 444 с.

16. Загальні вимоги до фінансової звітності: національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1: затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013р. № 73 із наступними змінами та доповненнями. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>

17. Залуцький І. Р., Цимбалюк В. М., Шевченко С. Г. Планування і діагностика діяльності підприємств. Львів : Новий світ-2000, 2020. 320 с.

18. Зелікман В.Д., Ерьоміна О.Л., Безгодкова А.О. Облік у зарубіжних країнах. Дніпро: НМетАУ, 2017. 131 с.

19. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 12.05.2022)

20. Коваленко С. О. Сутність грошових потоків та їх роль в управлінні фінансами підприємств. *Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського*. URL: www.nbuv.gov.ua.

21. Козаченко А. Ю. Комплексний підхід до організації та методів проведення аудиту грошових коштів підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. №7. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/7_2021/81.pdf ·

22. Костирко Р. О. Фінансовий аналіз. Харків: Фактор, 2017. 784 с.

23. Кравчук О. М., Лещук І. П. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. К.: ЦНЛ, 2019. 504 с
24. Крічевець К. Теоретичні основи контролінгу грошових потоків підприємства. *Наука молода*. 2017. Вип. 8. С. 172-175.
25. Лаговська О. А., Легенчук С. Ф., Кузь В. І., Кучер С. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством. Житомир: Житомирський державний технологічний університет, 2017. 416 с.
26. Легенчук С. Ф., Семенець А. П. Облікове відображення операцій з електронними грошима: методичний аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2019. Вип. 23, ч. 3. С. 144-147.
27. Лучко М. Р., Бенько І. Д. Бухгалтерський облік в зарубіжних країнах. 2016. 370 с.
28. Майборода О. Є., Майборода О. В., Реплюк О. В. Напрями управління грошовими потоками підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 305–309
29. Марусяк Н. Л. Фінанси підприємства. Чернівці: Чернівець. Нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 132с.
30. Мельничук Г. С. Теоретичні аспекти проведення аналізу грошових потоків підприємства. *Зб. наук. праць Університету державної фіскальної служби України*. 2018. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnudps_2018_2_19
31. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств від 28.07.2006. URL: <http://uazakon.com/big/text892/pg1.htm>.
32. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13/conv>
33. Методичні рекомендації із застосування реєстрів бухгалтерського обліку, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. № 356. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>

34. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text>
35. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7) «Звіт про рух грошових коштів» URL: http://dipifr.info/lib_files/standards/ukr/standards_010109/IAS_7.pdf
36. Нагайчук В. В. Управління грошовими потоками підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2019. № 1(52). С. 245–249.
37. Наумова Т. А. Господарський контроль / за ред. Т. А. Наумова, Н. С. Акімова, О. В. Топоркова, Л. О. Кирильєва, І. В. Нестеренко. Харків: ДБТУ, 2021. 210 с.
38. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств. К.: ЦУЛ, 2019. 504 с.
39. Несходовський І. С. Облік грошових коштів та контроль їх виконання в підприємствах торгівлі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. Київ., 2019. 20 с.
40. Оніщенко В.О., Бондар М.І., Дубовая В.В. Облік у зарубіжних країнах. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 576 с.
41. Осовська Г. В. Економічний словник. Київ.: Кондор, 2017. 358 с.
42. Остафійчук С.М. Грошові кошти та їх еквіваленти – найліквідніші активи підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2021. С. 215-220.
43. Пазинич В. І. Фінансовий менеджмент. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 408 с.
44. Партин Г. О., Селюченко Н. Є. Фінансовий менеджмент. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 388 с.
45. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11> (дата звернення: 04.05.2022)

46. Планування діяльності підприємств / П. С. Березівський, Н. І. Михалюк, Л. Я. Балаш та ін. ; за ред. Н. І. Михалюк. Львів : Новий світ-2000, 2020. 620 с.
47. Подання фінансової звітності: положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі від 28.12.2009 р. № 1541, зі змінами URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0103-10>.
48. Податковий кодекс. № 2755-VI від 02.12.2010р. зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
49. Подолянчук О. А. Грошові кошти в системі обліку рахунків. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. №3. С. 144-155.
50. Положення про ведення касових операцій в національній валюті в Україні: затв. постановою правління Національного банку України від 29.12.2017 р. № 148. Дата оновлення: 08.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
51. Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку, наказ МФУ № 88 від 24.05.95р. URL: <http://zakon4.rada.gov.u>
52. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996- XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>
53. Про встановлення граничної суми готівкового розрахунку: Постанова Правління Національного банку України від 06 червня 2013 р. № 210 із наступними змінами та доповненнями. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
54. Радченко М. А. Особливості відображення електронних грошей в обліку. *Науковий Вісник Ужгородського університету*. 2019. Вип. 1 (45), т. 2. С. 121-124.
55. Сахаров П. О. Окремі аспекти обліку електронних грошей та особливості проведення їх аналізу та аудиту у банках. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 1192-1197.
56. Святенко І. М. Вплив факторів на формування облікової політики підприємства. *Бухгалтерський облік, аналіз і аудит*. 2019. Вип. II (54). С. 246-252.
57. Ситник Н. С., Смолінська С. Д., Ясіновська І. Ф. Фінанси підприємств.

Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020.

58. Сілівончик О., Скрипник М. Організація обліку та методика аудиту грошових коштів на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2021. №29. doi: 10.32782/2524-0072/2021-29-42.

59. Стащук О. В. Грошові потоки підприємства: суть та необхідність управління. *Молодий учений*. 2019. № 6. С. 31-37.

60. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський облік, оподаткування і звітність. Київ.: Алтера, 2011. 151 с.

61. Томчук О. В., Фостолович В. А. Криптовалюта як новий фінансовий інструмент: переваги і недоліки її використання та проблеми нормативно-правового регулювання. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. №2. С.67-77.

62. Фінансовий аналіз / І. П. Отенко, Г. Ф. Азаренков, Г. А. Іващенко. Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 156 с.

63. Фінансовий менеджмент / Петро Бечко та ін. Київ: центр навчальної літератури, 2019. 496 с

64. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

65. Циган Р. М. Удосконалення класифікації грошових потоків з урахуванням сучасних умов господарювання. *Актуальні проблеми економіки*. 2020. № 4. С. 150–155.

66. Чабан Г. В., Бурлаков О. О. Аналіз факторів впливу на формування облікової політики в системі управління підприємством. *Економічний вісник університету*. 2017. Вип. 32(1). С. 38-45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2017_32%281%29_7

67. Чабанюк О. М., Балецька Т. І. Звіт про рух грошових коштів та його місце в управлінні підприємством. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2022. № 721. С. 250–255.

68. Чижишин О. І. Управлінські аспекти раціоналізації використання грошових ресурсів підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. С. 486–490. URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/103.pdf>
69. Шаманська О. І. Управління фінансовими ресурсами на підприємстві. *Наукові записки*. Острог, 2017. Вип. 9, ч. 2. С. 490-496.
70. Шевців Л. Ю., Мосолова Ю. О. Облікова політика в управлінні діяльністю підприємств за умов гармонізації обліку та звітності. *Бізнес Інформ*. 2020. №3. С. 260-269.
71. Шевченко Н. В., Мельник С. І. Фінансовий менеджмент. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 224 с.
72. Щербина В. С. Господарське право. К.: Юрінком Інтер, 2013. 640 с.

ДОДАТКИ